

Kárász József *Egy régi nyár* című regényét az író születésének 100. évfordulóján, 2014. májusában vehetik kezükbe az olvasók. Ezzel teljessé válik az önéletrajzi regénysorozat, amelynek *Árva madár* címen 1972-ben jelent meg az első, majd 1979-ben *Görngyös út* címen a második része, míg a negyedik rész, *Pirkad* címen 1999-ben látott napvilágot. Ízelítőül Kárász József *Egy régi nyár* című regényéből adunk közre egy részletet.

Panni apja, Lele Pál a feleségével együtt lépett be a szobába. Kezet fogott Ferkóval, de a saját nevét elhallgatta, s a Ferkóét meg sem hallotta tán.

- Idebe csak hűvösebb – mosolygott a dús, füstös bajsa alatt. Napszitta szalmakalapját a pad sarkára tette. Kibontotta a kenyeret a szakajtóból s a hosszú bicskájával négy takaros szeletet vágott belőle. Középtermetű, izmos, csontos, sovány ember volt, a fejbübján erősen megritkult a haj, könyékig föltúrt ujjú, fehér inget s hosszú gatyát viselt, előtte két kötővel. A lába bütykös és meztelen.

A nagy, öblös, mintás cseréptálban a húsvest Panni hozta be. Hiába szabadkozott, először Ferkónak kellett szednie, ő volt a vendég. A levesbe belefőtt földarabolva az egész tyúk, akárcsak a sárgarépa meg a gyökér. Ferkó egyik zöldséget sem szeretete, de most a Panni kedvéért megette abból is mind, ami a kanalába akadt. A levest valamivel hígabbnak érezte az otthon megszokottnál, de tán csak a zsírja kevesebb, lévén soványabb a tyúk. A főtt húst meg a mártást is Panni hozta be, miután kivitte a leves maradékát.

- Milyen világ van arra, Túlatizán? – kérdezte az apa a szász mártogatása közben.

- Elég ronda... Magas az adó, a terménynek alig van ára. Sok gazda tönkremén. Válságos idő...

- A gabona hogy fizetett?

- Gyöngén.

- Ez a lány fél mázsával hozott haza kevesebbet, mint a múlt nyáron. El köll állítanom cselédnek! Csak találnánk valami jó helyet a faluban!

- Ha az ispán úr felesége állja a szavát... - szólt közbe félénken az asszony.

Egyik sem mert Ferkóra nézni. Szemüket a tányérjukra szögezték mereven. Panni tüzező arccal kanalazta a szószat. A nagy csöndben Ferkó hallani vélte a szíve heves és zaklatott dobogását. Vásárra viszik Pannikát, eladják cselédnek, rabszolgának, hogy ne lehessen az övé. Mit tud ez ellen tenni ő? Magával kéne vinni még ma, csak így állhatná útját szándékuknak. De hát ezt nem teheti meg. Szép szóval kell jobb belátásra bírni őket. Mikor kitörülte a tányérját, megszólalt csöndesen:

- Többször beszélünk már róla, hogy Pannikának nem ártana befejeznie az elemít...

- Dehogyan nem ártana! – mondta az apa. – Ártana biz az, mert akkor nem keresne! – elnevette magát harsányan, győztesen.

- Pannika eszes lány! – próbálkozott újra Ferkó. – Érdemős tanulnia. Kár cselédnek adni...

- Kár, kár! De hát ki tartja el, amíg az iskolába jár? Én a nényt kitanítottam, fodrász lösz.

A hat elemi után még négy év a városon. Elég volt. Többet túllünk sönki ne várjon, mögmondtam a gyerekeknek, mög is értették. Mögérti Panni is.

- Összetöhetjük a két kezünket, ha az ispán úrék odavöszik - mondta remegő hangon az asszony, s föllállt.

Kint hangosan csörgött az edény a mosogatótálban. Ferkó azt figyelte, majd a legyeket hajtogatta az asztalról. A szemtelenebbje rászállt a bögre peremére, a bennük lévő bort akarta megköstölöni.

- Mögisszák előlünk, ha nem igyekszünk! – Lele Pál fölemelte a bögréjét és le sem tette, amíg egy korty volt benne. – Kadarka! Saját termés. Nem kocsmai kotyvalék! – mondogatta, miközben újból töltött magának.

Ferkó csak épp belekóstolt, savanyúnak érezte, nem ízlett neki.

- Sajnálom Pannikát! – mondta bögréjét az asztalra téve.

- Miért? Ott is tanul majd az ispán úréknál. Még tán többet, mint az iskolában. Több hasznát vöszik annak, ha tudja, miképpen köll okosan gazdálkodni a háztartásban. Ha mögböcsüli magát.

Reménytelen! Fölösleges minden szó. Az isten verje meg mind a két kezével ezt a rohadt életet! – dühöngött magában Ferkó tehetetlenül s nem is tudta, hogy csúszott ki száján a józan kérdés:

- Maga hun dolgozott a nyáron?

- Én az uraságnál szoktam mindég, mikor szükség van rám. Ott cséplőtünk most is hat héton át. A mi keresetünk is kevesebb. A könyérnekvaló éppen möglött, de a többi, a ruha, a cipő mög ami még az élethez köll, bizonytalanabb, mint a kutya vacsorája. A három gyerekek is az uradalomból él...

- Vagy inkább az uradalom öbelölük!

- Úgy is löhet mondani! Már amikor más nem hallja. Pista kűmíves, Jankó bognár, Miska mög pásztor, gulyás. Ezök csak maguknak keresnek, nem laknak velünk, hát nem adnak haza sömmit. Nem is kívánom. Én sebesülten vergődtem haza az olasz frontról tizennyolcban, de fölépültem. Hadirokkantnak számítottok, földet juttattak, házat építöttem, van adósságom bőven, de törlesztjük böcsülettel. Itt még nem járt a végrehajtó soha! És ezt kevesen mondhatják el a faluban, pláne miúta nyakunkon a világválság...

Ferkó tisztán látta már, milyen erős szálak kötik a családot az uradalomhoz. A szülők ragaszkodnak a kapcsolathoz, ezért adják az uradalom ispánjához cselédnek Pannit, mert attól félnek, elvész a munkahelyük, a kenyerük. Az apáé is, a fiuké is. Föl kell áldozni ezt a drága, ártatlan lányt...

- Aztán nem félnek, hogy Pannikát möggyalázza az ispán úr?

- Öreg ú már ahhoz! – nevette el magát Lele Pál. – Nem köll már annak a lány. A felesége is vigyáz rá, mint a sárkány.

Az asszony csöndesen benyitott.

- Igya ki a borát, aztán mönjön delelni. A krumpli nem maradhat ott, félig szedetlenül.

Ferkó megértette, hogy a fölhívás neki is szól. Föllállt, megköszönte az ebédet és elbúcsúzott a szülőktől.

- Elkísérsz egy darabig? – kérdezte Pannit, kint a biciklinél, miután megnézte, van-e elég szél a kerekében.

Panni kinyitotta a kaput, s kitekintett rajta. Az utca néptelen, Ferkót nem látta senki, ezekben az ebéd utáni órákban déli álmát alussza a falu. Panni a szomszéd háznál a kerékpár jobb oldaláról ájtött Ferkó mellé. Ujjaik szorosan összekulcsolódva, mint a bilincs, fogták egymást. Tüzes vérük mintha összefolyt volna a bőrükön át.

Lassan lépkedtek a fák árnyékában, mégis nagyon gyorsan kiértek a faluból. A veteményes táblákon át húzódó keskeny csapás az akácosba vezette őket.

Erdő nincsen zöld ág nélküli,
Az én szívem bánat nélküli.
Bánat olyan, mint a jó szél,
Bármerre fú, mind engem ér...

Ferkó halkán dúdolta a dalt, de a lány éles füle fölfogta s összefacsarodott a szíve.

- Én is bánatos vagyok – mondta, mikor Ferkó a biciklit egy fának támasztotta – Sírókrivók, amíg vissza nem gyün, s nem látom újra. – Fejét a fiú vállára hajtva szipogott. – Mikor látom?

- Még el se möntem, te kis buta! – Megsímogatta s megcsókolta a könnyes arcát, szeméit.

- De elmén messzire, a Balatonra... Hányan utaznak?

- Csak hatan. Majd írok a táborból. Jó?

- Nem felejt el?

- Soha!

Leültek s elnyúltak egymás mellett a füves avaron. Mohón ízelgettek egymást, megtelt örömmel a testük is. A fákon kéjes hangon, mámorosan énekeltek a feketerigók.

- Mi lösz velünk, Ferikém? – kérdezte Panni, mikor az álomszerű bódulatból föl-ocsúdtak. – Elmész, elhagysz, a szívem, jaj... mögyszakad...

- Nem tudom, mi lösz. De csak az, amit az Isten akar. Láthattad, próbálkoztam a nyáron. Jövöre újakezdöm. Akkor már túl löszök a gimnáziumon. Szabadabban többet töhetök a sorsunkért...